

Маргьорит Дюрас „Любовникът“

ВЕДНЪЖ, БЯХ ВЕЧЕ НА ВЪЗРАСТ, в чакалнята на някаква обществена сграда към мен се приближи мъж. Припомни ми кой е и каза: „Познавам ви открай време. Всички твърдят, че като млада сте били красива, но аз дойдох да ви кажа, че ви намирам по-красива сега, отколкото като млада, и че лицето ви на млада жена ми допаднаше по-малко от сегашното ви опустошено лице“.

ЧЕСТО СИ МИСЛЯ ЗА ОБРАЗА, който аз единствена си спомням още и за който никому не съм говорила. Той е неизменно тук, все така притихнал, омайващ. Измежду всички останали той е този, който харесвам, в който се познавам, който ме пленява.

МНОГО СКОРО В ЖИВОТА МИ стана твърде късно. На осемнайсет години вече беше твърде късно. Между осемнайсетата и двайсет и петата година лицето ми неочаквано прецъфтя. На осемнайсет години остарях. Не зная дали с всички е така, никога не съм питала. Струва ми се, че са ми споменавали за този неудържим напор на времето, което ви поразява, когато сте в най-младата, най-прехвалената възраст на живота.

Състаряването бе брутално. Видях как обхваща чертите ми една след друга, как променя съотношението помежду им, прави очите по-големи, погледа по-тъжен, устата по-непоколебима, отпечатва върху челото дълбоки бразди. Вместо да се ужася, наблюдавах как лицето ми се състарява с интереса, който бих изпитала, да речем, ако чета роман. Знаех също, че не се лъжа, че някой ден то ще се забави и ще поеме нормалния си ход. Хората, които ме познаваха на седемнайсет години от времето на пътуването ми във Франция, се смаяха, когато ме видяха две години по-късно, вече деветнайсетгодишна. Това ново лице ми остана. То бе моето лице. Състари се още, разбира се, но сравнително по-малко, отколкото би трябвало да се очаква. Лицето ми е прорязано от сухи и дълбоки бръчки, с напукана кожа. Не се отпусна като някои лица с фини черти, запази си същите очертания, но веществото му е разрушено. Имам разрушено лице.

ДА ВИ КАЖА, АЗ СЪМ НА ПЕТНАЙСЕТ ГОДИНИ и половина.

Плаване с шлеп по Меконг.

Образът е пред очите ми през цялото време, докато трае прекосяването на реката. Аз съм на петнайсет и половина, няма годишни времена в тази страна, има едно-единствено годишно време, горещо, монотонно, пребиваваме в горещия пояс на земята, няма пролет, няма обновление.

ЖИВЕЯ В ДЪРЖАВЕН ПАНСИОН В САЙГОН. Спя и се храня там, но ходя на училище другаде, във френския лицей. Майка ми, начална учителка, иска дъщеричката ѝ да има завършено гимназиално образование. За теб ще е нужно гимназиално образование. Онова, което е било достатъчно за самата нея, не стига вече за малката. Гимназия, а после конкурс за преподавателка по математика в горния курс. Все тази песен слушам, откак тръгнах на училище. Никога не съм си въобразявала, че ще ми се удаде да избегна конкурса по математика, щастлива бях, че ѝ давам надежда. Откакто се помня, не минаваше ден майка ми да не гради бъдещето на децата си и своето собствено. Когато вече не беше в състояние да крои грандиозни планове за синовете си,

тя се зае да крои други, далеч по-скромни, но така или иначе, те също си изпълняваха предназначението – запълваха времето пред нас. Спомням си за курсовете по счетоводство на братчето ми. За „Екол Юниверсел“, в което все ни записваше. Трябва да наваксате пропуснатото, казваше майка ми. Това чудо траеше три дни, никога четири. Никога. Зарязвахме „Екол Юниверсел“, когато сменяхме местопребиваването си. На новото място всичко започваше отначало. Майка ми издържа така десет години. Нищо не можа да я откаже. Братчето ми стана дребен счетоводител в Сайгон. В колонията нямаше инженерно училище, та се наложи по-големият ми брат да замине за Франция. Няколко години той прекара във Франция, за да посещава инженерното училище. Така и не го завърши. Майка ми едва ли си е правила илюзии. Но нямаше избор, трябваше на всяка цена да откъсне този си син от двете други деца. В течение на няколко години той престана да бъде част от семейството. В негово отсъствие майката купи концесията. Ужасяваща авантюра, но за нас, двете оставащи деца, тя беше по-малко ужасяваща, отколкото ако се бяхме срещнали очи в очи с убиец на деца в нощта, нощта на ловеца.

ЧЕСТО СА МИ КАЗВАЛИ, че това се дължи на прекалено яркото слънце през цялото детство. Но аз не вярвах. Казвали са ми също, че мизерията придава на децата този вгълбен вид. Но не, и това не е. Децата старци на ендемичния глад, да, но ние не, ние не гладувахме. Ние бяхме бели деца, срамувахме се, когато разпродавахме покъщнината си, но не гладувахме, имахме си слуга – боу, и от време на време наистина ядохме гадости, блатни птици, малки каймани, но тези гадости биваха сготвени от нашия боу и поднесени от него, а понякога отказвахме да ги ядем, позволявахме си лукса да не желаем да се храним. Не, случи се нещо, когато навърших осемнайсет години, и на него дължа това лице. Трябва да е било през нощта. Страхувах се от себе си, страхувах се от Бог. Денем се боях по-малко и смъртта не ми изглеждаше така ужасна. Но мисълта за нея не ме напускаше. Искях да извърша убийство, да убия по-големия ми брат, да успея поне веднъж да го надвия, един-единствен път, и да го видя как умира. За да отнема на майка ми предмета на нейната любов, този неин син, да я накажа, задето го обича тъй безпаметно, тъй злополучно, и най-вече за да избавя братчето ми, моето братче, моята рожба, от живия живот на този по-голям брат, тегнеш върху неговия, от този черен покров върху светлината, от този олицетворен от него, провъзгласен от него закон, от него, човешкото същество, животински закон, който всеки миг, всеки ден всяваше страх в живота на братчето ми, а страхът порази веднъж сърцето му и то умря.

МНОГО СЪМ ПИСАЛА ЗА ХОРАТА от моето семейство, но тогава те бяха все още живи, майката и братята ми, и аз само кръжах около тях, около всички тези неща, без да се докосна до тях.

ИСТОРИЯТА НА МОЯ ЖИВОТ НЕ СЪЩЕСТВУВА. Такава не съществува. В него няма център. Няма път, няма посока. Има обширни места, където уж е имало някой, но не е вярно, нямаше никой. Историята на една съвсем малка част от моята младост, кажи-речи, съм я написала вече, повече или по-малко, във всеки случай достатъчно за да даде представа, тъкмо за нея говоря, за нея и за прекосяването на реката. Това, което правя сега, е различно – и еднакво. Преди говорех за светлите страни, за онези, които

бяха осветени. Сега говоря за скритите страни на същата тази младост, за някои потулени от мен факти, чувства, събития. Започнах да пиша в обкръжение, което твърде силно ме тласкаше към целомъдрие. Писането за тези хора все още беше морален акт. Писането сега като че ли много често е лишено от смисъл. Понякога осъзнавам следното: че ако писането не означава домогване до суетата и пустотата като съвкупност от всички неща, то няма смисъл. Че ако не означава непременно сливане на всички неща в едно-единствено, неокачествимо по своята същност нещо, писането няма друг смисъл освен самоизтъкване. Но най-често нямам мнение, виждам, че всички полета са открити, сякаш не съществуват вече стени, и написаното не знае вече къде да се дене, за да се скрие, за да се осъществи, за да бъде прочетено, сякаш изначалната му неблагопристойност не се зачита вече, но не се замислям по-дълбоко над това.

СЕГА ОТКРИВАМ, че още като съвсем млада, на осемнайсет години, дори на петнайсет, лицето ми вече предвещаваше онова лице, което прихванах от алкохола в средата на моя живот. Алкохолът изпълни онова, което Бог не можа, нагърби се също да ме убие, да убива. Това алкохолно лице ме споходи още преди алкохола. Алкохолът само го затвърди. Имах у себе си отредено място за това, узнах го, както всеки го узнава, но кой знае защо, преждевременно. Също както имах у себе си отредено място за желанието. На петнайсет години вече бях белязана с лицето на насладата, а не познавах насладата. Това лице се набиваше на очи. Дори майка ми навярно го е виждала. Братята ми го виждаха. Така започна всичко за мен, с това видимо, изпито лице, с тези сини кръгове около очите, изпреварили времето, опита.

ПЕТНАЙСЕТ ГОДИНИ И ПОЛОВИНА. Прекосяването на реката. Когато се връщам в Сайгон, се чувствам така, сякаш съм на пътешествие, особено ако взема автобуса. Онази сутрин взех автобуса в Шадек, където майка ми е директорка на девическото училище. Краят на учебната ваканция е, не знам коя точно. Прекарах я в малката къща, предоставена на майка ми от училищната управа. И сега се прибирам в пансиона в Сайгон. Автобусът с местни жители потегли от пазарния площад в Шадек. Както обикновено, майка ми ме придружи до автобуса и ме повери на шофьора, тя винаги ме поверява на автобусните шофьори от Сайгон, в случай че стане нещо – авария, пожар, изнасилване, пиратско нападение, злополука с шлепа. Както обикновено, шофьорът ме сложи да седна до него най-отпред, на мястото, запазено за белите пътници.

ТЪКМО ПО ВРЕМЕ НА ТОВА ПЪТУВАНЕ образът се е отделил, изваден е бил от общия сбор. Могъл е да просъществува, можело е да бъде заснет както всеки друг, на друго място, при други обстоятелства. Но това не е станало. Обектът е бил твърде незабележим. Кому би дошло на ума? Можело е да бъде заснет само ако някой би бил в състояние да предугади какво значение ще има в моя живот това събитие – прекосяването на реката. Но докато то се случваше, никой дори не е подозирал за неговото съществуване. Бог единствен е знаел за него. Ето защо този образ – другояче не можеше и да бъде – не съществува. Той е бил пропуснат. Бил е забравен. Не е бил отделен, изваден от общия сбор. Тъкмо на факта, че не се е състоял, той дължи това си свойство – да бъде абсолютен, да бъде собственият си създател.

И ТЪЙ, ТОВА СТАВА ПРИ ПРЕКОСЯВАНЕТО на един от ръкавите на Меконг на шлепа, плаващ между Винлонг и Шадек, в необятната равнина от кал и ориз в Южна Кохинхина – Долината на птиците.